



AANVULLEND ECOLOGISCH ONDERZOEK

RANDWEG OOST / REENEIK (LOCATIE 3)

TE REUSEL



Ecologie



Rapportage aanvullend ecologisch onderzoek

Randweg Oost / Reeneik (locatie 3) te Reusel

Opdrachtgever	Gemeente Reusel - De Mierden Postbus 11 5540 AA Reusel
Rapportnummer	9027.008
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	16 oktober 2019
Vestiging	Limburg Rijksweg Noord 39 6071 KS Swalmen 0475 - 504961 swalmen@econsultancy.nl
Opsteller	S. Westbroek
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	A.M.L. Thomissen, MSc
Paraaf	



Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhandboek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde protocollen en richtlijnen voor onderzoek. Het onderzoek betreft echter een momentopname en geeft een inschatting van de aanwezigheid van beschermde soorten op de onderzoekslocatie. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is nooit met zekerheid uit te sluiten. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	3
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK.....	5
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	6
5	ONDERZOEKSRESULTATEN.....	7
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	10
7	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	11

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Gemeente Reusel - De Mierden opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de Randweg Oost / Reeneik (locatie 3) te Reusel.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwbouwwoningen en naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die Econsultancy in mei 2019 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 9038.005, d.d. 3 mei 2019).

Uit de quickscan is gebleken dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet natuurbescherming, ten aanzien van de functie van de onderzoekslocatie voor (kleine) marterachtigen meer informatie noodzakelijk is. Op basis van het aanvullend ecologisch onderzoek is dan ook beoordeeld of er bij de uitvoering van de herontwikkeling sprake zal zijn van overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van deze soortgroep.

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

2 GEBIEDSBESCHRIJVING

2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving

De onderzoekslocatie ($\pm 2.950 \text{ m}^2$) is gelegen nabij de kruising Randweg Oost / Reeneik (locatie 3), ten noord-oosten van de kern van Reusel. In figuur 1 is een luchtfoto van de onderzoekslocatie en de directe omgeving weergegeven.

Volgens de topografische kaart van Nederland, zijn de coördinaten van het midden van de onderzoekslocatie $X = 140.125$, $Y = 375.440$.



Figuur 1. Luchtfoto onderzoekslocatie (zwart omlijnd) en directe omgeving.

De onderzoekslocatie bestaat in de huidige situatie uit paardenweides en een paardrijbak. De paardenweides zijn bemest en kort begraasd. De paardrijbak is voorzien van een dunne laag zand. In het zuidelijk deel is een coniferenhaag en enkele jonge bomen (onder andere berk) aanwezig. Tevens vindt hier opslag van materialen (onder andere leidingen en stenen) en werktuigen (onder andere een hijskraan en betonmolen) plaats. Rondom de onderzoekslocatie is een gaashekwerk met prikkeldraad aanwezig. Het gaashekwerk loopt door tot op de grond. Aan de onderzijde van het hekwerk zijn op enkele locaties gaten / openingen aangetroffen. Er is geen oppervlaktewater of bebouwing aanwezig binnen de onderzoekslocatie.

Directe omgeving

Ten noorden van de onderzoekslocatie bevindt zich een woning met siertuin, een stapmolen en diverse opstallen, waaronder paardenstallen. Ten oosten van de locatie is een grasberm en een geluidswal die begroeid is met ruigte (o.a. braam) aanwezig. Hierachter bevindt zich de N269. Ten zuiden van de onderzoekslocatie is de doorgaande weg Reeneik aanwezig met aangrenzend een woonwijk. Aan de

oostzijde is een grondwal met bosschage van onder andere berk aanwezig. Hierachter bevindt zich een droogstaande geul met aangrenzend het parkeerterrein behorende bij Sporthuis Reusel.

De figuren 2 t/m 7 geven een impressie van de onderzoekslocatie, middels foto's die zijn genomen tijdens het veldbezoek van de quickscan (rapport 9038.005, d.d. 3 mei 2019).



Figuur 2. Paardrijbak en paardenweide.



Figuur 3. Paardrijbak.



Figuur 4. Paardenweide.



Figuur 5. Paardenweide en bosschage ten westen van onderzoekslocatie.



Figuur 6. Coniferenhaag en materialenopslag.

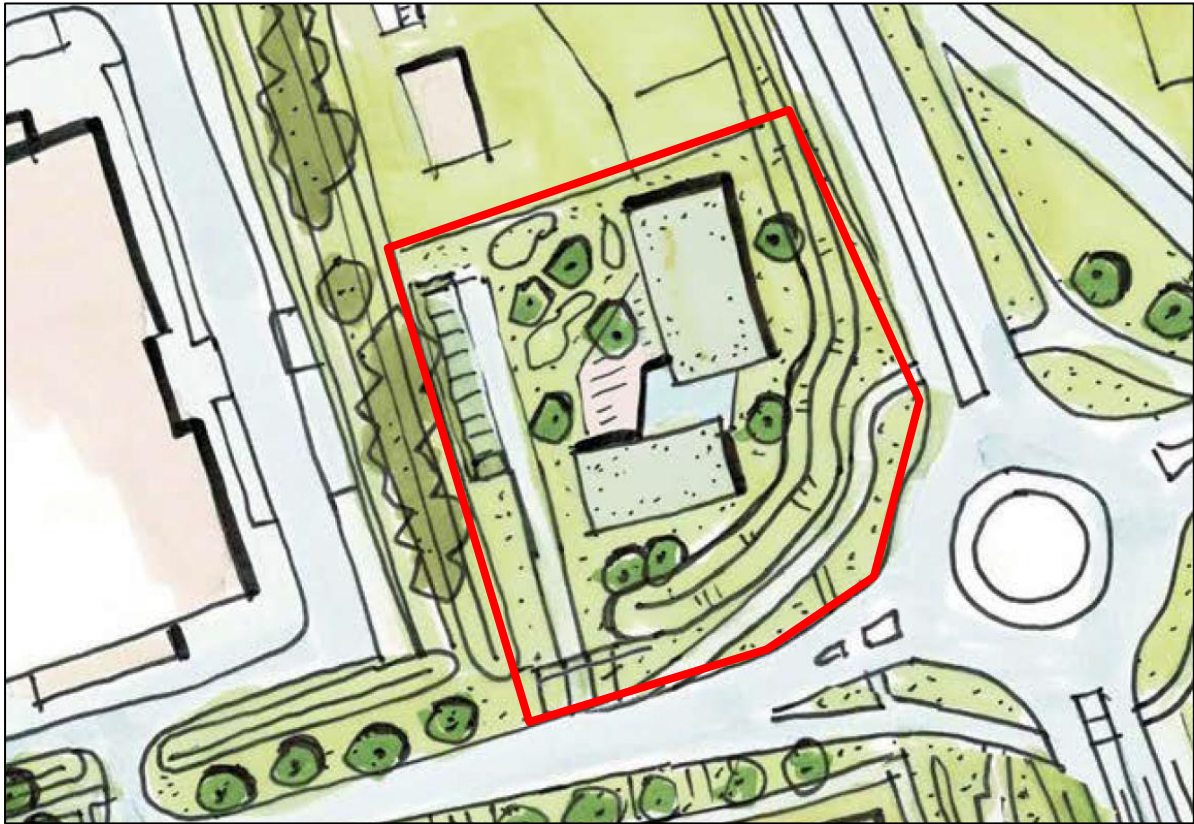


Figuur 7. Bosschage ten westen van onderzoekslocatie.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens om binnen het plangebied woningen te realiseren met bijbehorende infrastructuur en groenvoorziening (figuur 8).

Ten behoeve van de voorgenomen plannen vinden er graafwerkzaamheden plaats en dient onder andere de vegetatie binnen de onderzoekslocatie te worden verwijderd.



Figuur 8. Ontwerp voor toekomstige situatie van de onderzoekslocatie

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

De onderzoekslocatie vormt geschikt habitat voor de steenmarter, bunzing, hermelijn en wezel. Deze soorten maken gebruik van oude hopen van onder andere konijnen, mollen en muizen, maar ook houtwallen, steenhopen, holle bomen, ruimtes onder boomwortels, hoozolders en stallen. Desbetreffende soorten hebben binnen hun territorium verscheidene verblijfplaatsen.

Op de onderzoekslocatie zijn oude hopen van mollen aangetroffen. In de geluidswal net ten oosten van de onderzoekslocatie zijn (oude) muizen- en konijnenhopen aangetroffen. Verder zijn er binnen de onderzoekslocatie steenhopen, rommelhoekjes en dichte struiken (coniferenhaag) aangetroffen die kunnen dienen als potentieel vaste rust- en verblijfplaatsen voor marterachtigen.

Aan de onderzijde van het gaashekwerk zijn verschillende openingen met wissels aangetroffen die door marterachtigen gebruikt kunnen worden om de onderzoekslocatie in en uit te kunnen komen. Het grasland en akkergebied ten oosten van de N269 kan dienen als foerageergebied voor desbetreffende soorten en de bosschages en ruigte op de geluidswal kunnen een verbindingsfunctie hebben. Bij verwijdering van het groen en bouwrijp maken van de onderzoekslocatie kunnen vaste rust- en verblijfplaatsen van deze soorten mogelijk verstoord worden. Het is daarom van belang om vast te stellen wat de functie van de onderzoekslocatie is voor deze soorten en of deze überhaupt gebruik maken van de onderzoekslocatie.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

Om het gebruik van de onderzoekslocatie door marterachtigen vast te stellen dan wel uit te sluiten is er een aanvullend onderzoek uitgevoerd naar de steenmarter en kleine marterachtigen, met behulp van een losse cameraval met jigglers (een thee-ei met lokstof in de vorm van valeriana die op korte afstand voor de lens wordt geplaatst) en een marterbox (mostela). De mostela bestaat uit een koffer waarin een wildcamera is geplaatst en een buis waar de marters doorheen lopen (figuur 9). Doordat de wildcamera in de koffer geplaatst is zal er minder beeldmateriaal opgenomen worden dat niet relevant is (zoals bewegende takken en gras). De losse wildcamera met lokstof is geplaatst ten behoeve van het onderzoek naar bunzing en steenmarter. De mostela is geplaatst ten behoeve van het onderzoek naar wezel en hermelijn. In figuur 9 zijn de locaties van de mostela en jigglers in het veld weergegeven.

Het onderzoek vond plaats in de optimale periode (mei tot en met augustus). De onderzoekseenheden waren in die periode 6 weken in het veld aanwezig (van 9 juli tot 20 augustus 2019). De wildcamera's hebben een geschatte accuduur van twee weken. Elke twee weken vond er een veldbezoek plaats om de wildcamera's te controleren en van nieuwe batterijen en geheugenkaartjes te voorzien. De resultaten uit de wildcamera's zijn meteen geanalyseerd.

Het onderzoek naar kleine marterachtigen is uitgevoerd conform de handreiking kleine marterachtigen (Zoogdiervereniging, oktober 2017).



Figuur 9. Locatie losse camera met jigglers (gele stip) en mostela (blauwe stip) binnen plangebied (zwart omlind). Linksonder: mostela in plangebied.

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

Tijdens het onderzoek zijn binnen de onderzoekslocatie geen hermelijnen of bunzingen waargenomen. Wel is eenmaal een steenmarter (zie figuur 10) en enkele keren een wezel (zie figuur 11 t/m 16) waargenomen op de onderzoekslocatie. Daarnaast zijn enkele huiskatten, een spreeuw en diverse algemene muizensoorten waargenomen.

Steenmarter

De steenmarter is slechts één keer waargenomen bij de camera met jigglers en passeerde de locatie slechts. Het territorium van de steenmarter kan tussen de 80 en 700 hectare groot zijn. Een steenmarter heeft binnen zijn territorium verscheidene verblijfplaatsen. Dit kunnen verblijfplaatsen in bebouwing zijn, maar bijvoorbeeld ook in boomholtes, takkenhopen of dichte struwelen. Gedurende het onderzoek is binnen de onderzoekslocatie geen verblijfplaats aangetoond van de steenmarter. Tijdens de veldbezoeken zijn geen sporen, zoals uitwerpselen of prooiresten, aangetroffen die duiden op het gebruik van de onderzoekslocatie als vaste rust- of verblijfplaats door deze soort. Bij intensief gebruik van een locatie door deze soort zijn dergelijke sporen vrij eenvoudig aan te treffen. Gelet op het ontbreken ervan en het gegeven dat de soort slechts één keer op de camera is waargenomen, kan worden gesteld dat de onderzoekslocatie niet in gebruik is als vaste verblijfplaats door de steenmarter. Waarschijnlijk heeft de steenmarter zijn vaste rust- en verblijfplaatsen in schuren en/of zolders in de omgeving van de onderzoekslocatie.

Aangezien er in de directe omgeving van de projectlocatie veel groen voorhanden is, zal de voorgenomen ontwikkeling niet leiden tot een significante afname in foerageergebied van de steenmarter. Het verloren gaan van essentieel foerageergebied is niet aan de orde. De onderzoekslocatie maakt op basis van de onderzoeksresultaten geen deel uit van essentieel leefgebied van de steenmarter.



Figuur 10. Steenmarter op 4 augustus op camerabeeld van jigglers.

Wezel

De wezel is op 6 en 15 augustus meerdere keren waargenomen op de camerabeelden van de mostela. Op 6 augustus is de soort op vier tijdstippen passerend door de mostela waargenomen. Een van de keren had deze tevens een prooi (woelmuis) bij zich (figuur 12). Op 15 augustus is de soort op twee tijdstippen passerend door de mostela waargenomen. Op de camerabeelden is steeds een enkele wezel waargenomen, waardoor aangenomen mag worden dat het een solitair individu betreft dat gebruik

maakt van de onderzoekslocatie. Tijdens het onderzoek zijn geen jonge wezels waargenomen. Vanwege het geringe oppervlak van de onderzoekslocatie, het gegeven dat de wezel slechts op 2 dagen op de camerabeelden is waargenomen en het gegeven dat geen jonge dieren zijn waargenomen, wordt verwacht dat de onderzoekslocatie geen voortplantingsplaats vormt van de wezel. Bij de voorgenomen herinrichting worden enkel (potentiële) dagrustplaatsen en daarmee vaste rust- en verblijfplaatsen van de wezel verstoord (zie hoofdstuk 6).

De wezel heeft een territorium tussen de 1 hectare en de 10 hectare (bron: provincie Noord-Brabant, 2017). Aangezien er in de directe omgeving van de projectlocatie veel groen gehandhaafd blijft en de projectlocatie vanwege het geringe oppervlakte, de intensieve begrazing en de aanwezigheid van een paardrijbak, geen optimaal foerageergebied vormt, zal de voorgenomen ontwikkeling niet leiden tot een significante afname in foerageergebied van de wezel. Het verloren gaan van essentieel foerageergebied is niet aan de orde.



Figuur 11. Wezel op 6 augustus om 14:28 op camerabeeld van mostela.



Figuur 12. Wezel met prooi op 6 augustus om 19:04 op camerabeeld van mostela.



Figuur 13. Wezel op 6 augustus om 20:21 op camerabeeld van mostela.



Figuur 14. Wezel op 6 augustus om 20:51 op camerabeeld van mostela.



Figuur 15. Wezel op 15 augustus om 16:28 op camerabeeld van mostela.



Figuur 16. Wezel op 15 augustus om 21:11 op camerabeeld van mostela.

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

Alle in Nederland voorkomende marterachtigen, met uitzondering van de otter, zijn beschermd onder artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Dit houdt in dat het verboden is individuen opzettelijk te doden of vangen of de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

Steenmarter

Voor de steenmarter geldt dat er bij de voorgenomen werkzaamheden en herinrichting geen vaste rust- en verblijfplaatsen of essentieel foerageergebied verloren gaan. Overtreding van de Wet natuurbescherming ten aanzien van de steenmarter is niet aan de orde.

Wezel

Voor de wezel geldt dat er bij de voorgenomen werkzaamheden en herinrichting mogelijk een dagrustplaats en daarmee een vaste rust- en verblijfplaats wordt verstoord. Overtreding van de Wet natuurbescherming is aan de orde. De onderzoekslocatie vormt op basis van het onderzoek geen voortplantingsplaats van de wezel. Er dienen maatregelen genomen te worden om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de wezel te garanderen. Deze maatregelen bestaan onder andere uit het aanbieden van nieuwe geschikte verblijfplaatsen en het verwijderen van de huidige verblijfplaats in de minst kwetsbare periode. Deze maatregelen dienen te worden opgenomen in een activiteitenplan dat ter goedkeuring wordt voorgelegd aan de provincie Noord-Brabant, middels een ontheffingsaanvraag.

7 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Econsultancy heeft in opdracht van Gemeente Reusel - De Mierden een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Randweg Oost / Reeneik (locatie 3) te Reusel.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwbouwwoningen en naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die Econsultancy in mei 2019 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 9038.005, d.d. 3 mei 2019).

Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens om binnen het plangebied woningen te realiseren met bijbehorende infrastructuur en groenvoorziening. Ten behoeve van de voorgenomen plannen vinden er graafwerkzaamheden plaats en dient onder andere de vegetatie binnen de onderzoekslocatie te worden verwijderd.

Conclusies

Door de voorgenomen werkzaamheden gaan potentiële rust- en verblijfplaatsen van de wezel verloren. Om de functionaliteit van de rust- en verblijfplaatsen van de wezel te garanderen dienen maatregelen genomen te worden. De te nemen maatregelen ten aanzien van de wezel worden opgenomen in een activiteitenplan dat ter goedkeuring dient te worden voorgelegd aan de provincie Noord-Brabant, middels een ontheffingsaanvraag.

Gedurende de werkzaamheden dient daarnaast te allen tijde de algemene zorgplicht in acht te worden genomen. Eventueel ten tijde van de werkzaamheden op de onderzoekslocatie aanwezige dieren dienen de mogelijkheid te krijgen om weg te komen. Het verwijderen van de materialen als stenenstapels, takkenhopen en bladeren dient buiten de gevoelige periode van voortplanting of winterrust plaats te vinden. Daarnaast moet voor algemene broedvogels rekening gehouden worden met het broedseizoen.

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt (jachtgebied).

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren.

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kun oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kans sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

